

УДК 159.9

О. В. Медвідь, Н.А. Буняк докт. психол. наук, проф.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ГЕШТАЛЬТПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА: ГЕНЕЗИС

O. V. Medvid, N.A. Bunyak, Dr., Prof.

GESTALT PSYCHOLOGY AS A SCIENCE: GENESIS

Знаковою подією у світі психології стала поява гештальтпсихології. «Гештальт» (від німецького Gestalt – образ, структура, цілісна форма) є фундаментальним поняттям гештальтпсихології, що виникла в першій чверті ХХ століття в Німеччині.

Представниками гештальтпсихології були М. Вертгеймер, В. Келлер, К. Коффка. Вони провели дослідження сприймання як психічного процесу, принципи якого були перенесені на вивчення мислення і особистості (К. Левін). Дослідження охоплювали також потреби, афекти, волю.

Образ і форма відображеного предмета – функціональна структура, яка відповідно до дії її законів упорядковує розмаїття окремих відображених явищ. Гештальти – образи первинні щодо своїх компонентів. Було доведено, що внутрішня, системна організація цілого (образу, форми) предмета визначає властивості і функції частин, що утворюють це ціле.

У своїй книзі "Гештальтпсихологія" (1929 р.) Келлер відзначав, що поняття "гештальт" використовується в німецькій мові у двох випадках.

По-перше, воно позначає форму або обрис предметів. У цьому сенсі гештальт відноситься до загальних властивостей, які можуть бути виражені в таких поняттях, як кутовий або симетричний, і описувати характеристики геометричних фігур.

По-друге, воно означає цілісний об'єкт, з яким в якості однієї з властивостей притаманна особлива форма або обрис. У цьому значенні слово "гештальт" може відноситися, наприклад, до трикутниками в більшій мірі, ніж до поняття "трикутної".

Перші роботи Келлера, присвячені дослідженню інтелекту шимпанзе, привели його до найбільш значимого відкриття – відкриття "інсайту" (осяння). Виходячи з розуміння, що інтелектуальна поведінка спрямована на вирішення проблеми, Келлер створював такі ситуації, у яких піддослідна тварина задля досягнення цілі мала шукати можливі шляхи розв'язання ситуації.

Книга Макса Вертгеймера, присвячена проблемам продуктивного мислення, була опублікована вже після смерті її автора, в 1945 році. У ній він спробував застосувати гештальт-принципи навчання до питань творчого мислення людей, на основі припущення, що мислення здійснюється в термінах цілісного усвідомлення проблеми. При цьому він стверджував, що для успішного вирішення завдання, ситуацію в цілому повинні добре уявляти собі і учень, і вчитель.

Гештальтисти критикували біхевіористську формулу «проб і помилок».

На противагу їй під час дослідів над людиноподібними мавпами науковці з'ясували, що мавпи здатні знайти вихід з проблемної ситуації миттєво вловивши відношення між речами. Таке сприймання відношень назвали «інсайтом» (осянням). Він виникає завдяки побудові нового гештальту який не є результатом навчання. Отже, свідомість у гештальтпсихології розглядали як цілісність, охоплену динамікою пізнавальних (когнітивних) структур, які змінюються за психологічними законами.